

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Náměstí Jana Palacha 2
116 38 Praha 1

Věc: oponentský posudek na disertační práci

Daniel Stolz: Neolitické a eneolitické osídlení Hořovické kotliny se zaměřením na kamennou industrii – Neolithic and Aeneolithic Settlement in Hořovice basin with Focus on Stone Industry.

Univerzita Karlova v Praze, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou, Praha 2009.

Text I – II (447 stran), Přílohy I – II (442 tabulek, grafů, obrázků).

Obsah: I. Žebrák – výrobní areál s doklady zpracování mlýnů a štípané industrie, 1-141. II. Neolitické a eneolitické osídlení Hořovické kotliny, 142-370. III. Závěr. Soupis neolitických lokalit v Hořovické kotlině, 387-417. Soupis eneolitických lokalit v Hořovické kotlině, 418-432.

Výsledky vlastní výzkumné a heuristické práce jsou rozděleny do dvou samostatných oddílů. V první kapitole autor zpracoval záchranný výzkum menšího neolitického areálu z r. 2000 v Žebráku. Ve druhé kapitole se věnoval neolitickému a eneolitickému osídlení Hořovické kotliny.

Kapitola 1. Žebrák. Na ploše ca ¼ ha prozkoumal D. Stolz celkem 47 objektů datovaných do doby kultury lineární stupně IIb-c. Po přesném popisu všech objektů (rozměry, tvar, výplň, funkce) se autor věnuje jednotlivým druhům artefaktů: poměrně stručně keramice, větší pozornost nálezovým kategoriím, v jiných pracích poměrně opomíjeným. Na mazanici (2905 ks) zkoumá způsoby vypálení a druhy otisků, z nichž se dá poznat, k jakému účelu sloužila a jaké dřevo bylo použito. Nejvíce kusů pochází z pecí, zde ale překvapivě uvádí, že ve středoevropském prostoru nejsou téměř žádné informace k jejich nadzemní konstrukci (srv. práce M. Ličky, pece z Bylan). Hlavní jeho zájem se pak soustřeďuje na nálezy kamenné industrie, na české poměry výjimečně bohaté. Rozbor štípané industrie (838 ks) potvrdil existenci výrobního areálu na zpracování křemence typu Skršín, jehož výchozy jsou odtud vzdáleny ca 70 km. Hojně byla zastoupena i broušená industrie vyrobená z kvalitních amfibolových rohovců. Pro analýzu brousek (120 ks), stejně jako ostatní kamenné industrie a mlýnů vytvořil D. Stolz vlastní popisné systémy (přílohy 256, 260, 265, 269, 271). Brousky, různých tvarů i funkcí, byly vyráběny přímo na lokalitě, kde pak dále sloužily k opracovávání jiných artefaktů. Také mlýnů, polotovarů a jejich zlomků vyzvednuto velké množství, celkem 890 kusů, vesměs z místních surovin. Výrazně převládá odpad z výroby, nebyl nalezen ani jeden celý kus. Zastoupení jednotlivých druhů opět jednoznačně ukazuje na jejich výrobu ve zdejším areálu. Všechny analýzy jsou podloženy kompletními seznamy a popisy nálezů (příloha 255-278) a výraznější artefakty dokumentovány kresbou nebo fotografií (250 tab.).

V Žebráku se tak prvně v Čechách podařilo nejen prozkoumat, ale hlavně důkladným rozbořením všech zde zastoupených složek artefaktů prokázat existenci výrobního areálu situovaného na okraji sídliště s lineární keramikou. Způsob analýzy, využití odborných posudků i odkazy na použitou literaturu ukazují na autorovu píli a schopnost získané poznatky vyhodnotit. Prozatím známé dílenské objekty, či spíše objekty s dílenským odpadem, jsou doprovázeny i výrazným počtem kostěných nástrojů. V tomto směru chybí informace, zda zde chybí či se jen nedochovaly.

Kapitola 2. Neolitické a eneolitické osídlení Hořovické kotliny.

Osídlením Hořovické kotliny se D. Stolz zabýval již ve své diplomovové práci z r. 2001 (výťah vyšel v Pravěku 8 2001). Protože pociťoval nedostatek kvalitních informací, zintenzivnil od té doby povrchový průzkum regionu. Během několika let prochodil, někdy i opakovaně, velkou jeho část a získané nálezy registroval, zanášel do map a dokumentoval. Výsledek ukazuje graf č. 5. Dnes je na Hořovicku evidován úctyhodný počet lokalit: 59 s keramikou lineární, 39 s keramikou vypíchanou, 5 s lengyelskou a 44 eneolitických. I když si je vědom jistou nespolehlivostí evidence pomocí sběrů, přesto se pokouší odhadovat skutečný počet lokalit, a myslím že trochu odvážně, na základě několika zlomků keramiky a v podstatě neznámého rozsahu osad, i délku jejich trvání. Je ovšem pravda, že omezené záchranné výzkumy nepřinášejí o mnoho více informací než důkladně prováděný a opakovaný sběr. Katalog všech neolitických i eneolitických lokalit na Hořovicku, ze kterého autor vychází při svých analýzách jednotlivých složek osídlení, je zařazen na závěr textové části a tabulace i kresebná dokumentace v oddílu Přílohy.

V další části se autor věnuje, a to velice důkladně a podrobně, vztahu neolitického a eneolitického osídlení k přírodnímu prostředí. Každá lokalita je s největší přesností zanesena do mapy a měřeny všechny dostupné parametry (půda, podloží, vodní zdroj, poloha, sklon). S autorem se dá souhlasit v názoru, že sprašové půdy nebyly určujícím faktorem pro založení osady, nicméně tam, kde jich byl dostatek, byly vždy využívány přednostně. Dnes je na našem území postupně zpracovávána podobně precizním způsobem řada pravěkých regionů. Konečné výsledky se stále ve velké míře shodují se závěry z osmdesátých let (J. Rulf), kdy se přírodní prostředí dostalo do hlediska zájmu badatelů.

Další kapitolou je rozbor a zhodnocení všech artefaktů. Opět zde převládá autorův zájem o složku kamenných nástrojů. Keramikou, datující ostatní nálezy, která v běžných archeologických pracích je proto uváděna na prvním místě, se zabývá až jako poslední.

Následují dvě samostatné studie: Broušená industrie s exkursem Broušená industrie z vrchu Plešice (s. 185-230) a Štípaná industrie (s. 231-296). Obě studie, i když vycházejí z materiálů získaných na Hořovicku, přesahují svým záběrem do studia kamenné industrie v celé střední Evropě. Obě, speciálně první z nich, by zasluhovaly samostatné zveřejnění.

V závěrečné části své disertační práce pak autor sleduje chronologický, kulturní i územní vývoj celého regionu. Od chudých nálezů paleolitu a nezjištěného mezolitu se svým rozsahem liší hned od počátku neolit. Nejstarší I. stupeň kultury s lineární keramikou je doložen na sedmi sídlištích, rozmístěných v lokalitách pro zemědělství nejvhodnějších. Předpokládá, že sem neolitizace přichází nejspíše formou kolonizace. V průběhu vývoje LnK pak rozpoznává 12 areálů, v mladším i pozdním stupni osídlených a fungujících až do konce vývoje kultury s vypíchanou keramikou. Stejně území zaujímají i kultury staršího a středního eneolitu, prozatím doložené jen na šesti areálech. Sporadické jsou nálezy kultury se šňůrovou keramikou a zvocovitých pohárů, které se v tomto regionu podařilo zjistit až autorovi povrchovou prospekci.

Předložená práce plně splňuje požadavky na disertační práce kladené. Svým rozsahem, zodpovědnou prací s materiálem, analytickou částí i závěry dokazuje, že D. Stolz na ní pracoval s plným nasazením a dokonalou znalostí problematiky.

Práci lze zodpovědně doporučit k obhajobě.

Praha, 21. dubna 2009.

PhDr. Marie Zápotocká, CSc.